

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.05 Національної
академії внутрішніх справ
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Вороніна Володимира Івановича
«Розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням
вибухових пристроїв», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних
наук (доктора філософії) зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та
криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність**

Умисні вбивства, як протиправні діяння, посягають на такі закріплені Конституцією України найвищі соціальні цінності нашої держави як життя та здоров'я людини. При цьому особливою суспільною небезпекою вирізняються умисні вбивства, особливо вчинені на замовлення та з використанням вибухових пристроїв (п. п. 5, 11 ч. 2 ст. 115 Кримінального кодексу України). За статистичними даними Генеральної прокуратури України питома вага умисних вбивств у загальній структурі злочинності в 2013 р. становила 1,04 %, 2014 р. – 2,17 %, 2015 р. – 1,46 %, 2016 р. – 1,01%, 2017р.– 0,98%, 2018 р. – 1,14%, у січні 2019 р. – 3,82 %. Разом з тим питома частка умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, у структурі вбивств коливається в рамках від 0,08 % до 0,17 %. Хоча частка вказаного різновиду вбивств у загальній структурі злочинності є незначною, наслідки від цих злочинів вирізняються особливою небезпекою для життя осіб. Водночас наведені статистичні відомості показують, що після зменшення кількості умисних вбивств у 2017 р. наразі спостерігається тенденція до їх збільшення.

Зазначене ставить перед наукою, законодавчою та правоохоронною практикою завдання негайної розробки та реалізації нових підходів до боротьби зі злочинністю, відшукування нових методів протидії, що відповідають реаліям сьогодення. Такі вимоги висуває і Тематика пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності Національної поліції України на період 2015-2019 рр., затверджена наказом МВС України від 16.03.2015 № 275. У цьому напрямку здійснювана у нашій країні судово-правова реформа покликана гармонізувати діючі правові відносини, привести їх у відповідність до вимог міжнародних стандартів, переглянути низку положень національного законодавства, що має привести до вдосконалення процедури розкриття та розслідування злочинів під кутом зору забезпечення реалізації основного принципу правової держави – визнання людини, її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості її власності найвищою соціальною цінністю.

Незважаючи на те, що чимало вітчизняних і зарубіжних учених у галузі криміналістики, кримінального процесу, кримінології та теорії оперативно-розшукової діяльності досліджували питання виявлення та розслідування злочинів узагалі й окремих видів вбивств, більшість із сформульованих положень не вирішують питання досліджуваної тематики. Зокрема, залишилися недослідженими та невизначеними система узагальнених відомостей про закономірності механізму вчинення умисних вбивств на замовлення з використанням вибухових пристроїв; типові слідчі ситуації їх розслідування на початку досудового розслідування, початковому та наступному етапах; організаційно-тактичні аспекти проведення окремих слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій і використання можливостей судових експертиз. Разом з тим окремі принципово важливі положення щодо діяльності з розслідування умисних вбивств втратили свою актуальність через постійні зміни у вітчизняному законодавстві. Зазначене демонструє, що рівень розробленості вказаної наукової проблеми є недостатнім.

ВРСДЗ НАВС		
Вх. №	810	
11	03	2019 р.
кількість аркушів:		
осн. док	5	додаток -

Наведене свідчить про необхідність комплексного монографічного дослідження методики розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, в умовах розвитку суспільних відносин з урахуванням реалій сьогодення та стрімких змін у законодавстві. У своїй сукупності зазначені фактори обумовлюють необхідність поглиблення теоретичних розробок, що свідчить про актуальність теми дисертаційного дослідження, його наукове, теоретичне та практичне значення.

Саме тому актуальність теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів.

Основна мета, яку поставив перед собою дисертант, – це вирішити конкретне наукове завдання з розробки методики розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв. Досягнення поставленої мети і вирішення конкретних завдань дисертанту, в основному, вдалося досягти з достатнім рівнем обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків та пропозицій.

Теоретичною, науково-інформаційною, правовою основою дисертаційного дослідження, яка дала можливість результативно та на досить високому рівні вирішити поставлені проблеми, є наукові праці ряду вчених, які досліджували питання досудового розслідування кримінальних правопорушень, зокрема умисних вбивств: Ю.М. Антоняна, В.П. Бахіна, Л.В. Бертовського, Р.С. Белкіна, П.Д. Біленчука, Р.Х. Бічуріна, І.В. Борисенка, В.І. Боярова, О.А. Бухаченка, В.К. Весельського, А.Ф. Волобуєва, О.І. Дворкіна, В.А. Журавля, А.В. Іщенко, І.І. Когутича, О.Н. Колесниченко, В.П. Колмакова, В.О. Коновалової, М.В. Костенко, І.М. Кунтія, М.Г. Куп'янського, Є.Д. Лук'янчикова, Р.В. Мельника, Г.В. Москаленко, І.Д. Моторного, В.В. Поліщука, В.В. Польщикова, М.А. Погорецького, Ю.П. Приходька, О.В. Пчеліної, О.С. Саїнчина, М.В. Салтєвського, М.О. Селіванова, В.Л. Синчука, А.В. Старушкевича, Р.Л. Степанюка, В.В. Тіщенко, С.С. Чернявського, В.Ю. Шепітька, В.М. Шевчука, С.В. Шошина, М.П. Яблокова та інших учених.

Методологія дослідження в першу чергу базується на сучасних загальнонаукових методах пізнання об'єктивної дійсності. Поряд з діалектичним методом дослідження застосовувалися і визнані окремі методи: системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-логічні, статистичні, соціологічні та інші.

Про наукову новизну отриманих результатів (як і про особистий внесок дисертанта в правову науку) свідчить, зокрема, формулювання криміналістичної характеристики умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв; надання рекомендацій щодо початку досудового розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, з урахуванням типових слідчих ситуацій, обумовлених джерелом інформації про злочиня, а також щодо організації та проведення таких типових тактичних операцій як «Збирання первинної інформації», «Встановлення очевидців», «Встановлення особи, яка вчинила злочин», «Встановлення потерпілого», «Перевірка зв'язків потерпілого», «Розшук злочинця», «Затримання злочинця», «Встановлення співучасників», «Вивчення особи підозрюваного», «Подолання протидії»; здійснення типізації слідчих ситуацій початкового етапу розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, залежно від обсягу вихідної інформації про обставини злочину та розроблено відповідні алгоритми дій слідчого в кожній ситуації; вдосконалення системи обставин, що підлягають з'ясуванню під час розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв (обставини, пов'язані з подією злочину; обставини, пов'язані з особою злочинця; інші обставини), з урахуванням специфіки механізму їх вчинення, предмета доказування та складу злочину, зазначеного в кримінальному законі; вдосконалення системи типових слідчих ситуацій наступного етапу розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, залежно від повноти наявних відомостей про особу злочинця та займаної позиції підозрюваного; розвиток

організаційно-тактичних основ проведення слідчих (розшукових) дій та використання можливостей судових експертиз при розслідуванні згаданих убивств; та інших принципово важливих положень.

Дисертація, відповідно до мети і завдань дослідження, складається з вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (268 найменувань) та додатків.

В основному дисертація має суто прикладне значення, в якій сформульовані окремі теоретичні положення та практичні рекомендації, які можуть бути використані: в практичній діяльності з розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 3 вересня 2018 р.); в освітньому процесі вищих навчальних закладів при викладанні навчальної дисципліни «Криміналістика», підготовці підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів (акт Національної академії внутрішніх справ від 15 лютого 2018 р.).

Дисертант проаналізував достатній обсяг літератури стосовно теми свого дослідження, вивчивши проблемні питання, що виникають при розслідуванні умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв.

Зупинюсь лише на тих результатах дисертаційного дослідження, що мають суттєву новизну і в сукупності вирішують актуальні та складні проблеми, пов'язані з метою даного дослідження.

1. Дисертант за допомогою аналізу матеріалів слідчої та судової практики розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, характеризує способи їх підготовки, безпосереднього вчинення та приховання із виокремленням знарядь і засобів указаних кримінальних правопорушень; слідову картину (час, місце, умови та типові сліди) цих діянь; особу злочинця та особу потерпілого шляхом виокремлення їхніх рис (стор. 36-84 дисертації).

2. Значну увагу приділено висвітленню особливостей початку досудового розслідування по вказаній категорії кримінальних правопорушень та виокремленню обставин, що підлягають встановленню під час розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв (стор. 87-105 дисертації).

3. Автор вдало визначає алгоритми дій слідчого на початковому та наступному етапах розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, з урахуванням принципу ситуативної зумовленості досудового розслідування, а також типових тактичних завдань (стор. 105-126 дисертації).

4. Вагомим внеском є визначення дисертантом основних тактичних операцій, які проводяться проведення в рамках розслідування вказаних убивств для вирішення тактичних завдань розслідування. Слушною є позиція В.І. Вороніна з приводу того, що тактична операція знаходиться у тісному зв'язку з іншими елементами криміналістичної методики, зокрема розглянутими етапами, тактичними завданнями та слідчими ситуаціями розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв. При цьому залежно від ситуацій розслідування деякі з тактичних операцій можуть мати наскрізний характер і вирішуватися як на початковому, так і на наступному етапі розслідування. Це залежить від вирішення (або невирішення) тактичних завдань на певному етапі розслідування, тобто неможливо ту чи іншу тактичну операцію чітко прив'язати до етапу розслідування злочину, оскільки здійснення такої операції зумовлено відповідною слідчою ситуацією й певним проміжком часу процесу розслідування, в ході якого вирішується проміжне тактичне завдання (стор. 126-137 дисертації).

5. Новизною є визначення особливостей організації та тактики проведення таких слідчих (розшукових) дій під час розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, як огляд, допит, обшук, слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання (стор. 141-179 дисертації).

6. Вагомим внеском у науку та практику можна вважати визначені автором особливості підготовки та проведення судових експертиз під час розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, а також оцінки висновку судового експерта (стор. 179-187 дисертації).

Ці результати дослідження вказують на те, що дисертант вирішив складні проблеми, спрямовані на подальше удосконалення правовідносин на досудових стадіях між суб'єктами кримінального процесу під час розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв.

Основні положення, ідеї, висновки, пропозиції пройшли свою апробацію і впроваджуються в практику. Зокрема, вони отримали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях. Автор має наукові праці за обраною темою, з яких чотири – у наукових журналах та збірниках наукових праць, визначених МОН України як фахові видання з юридичних наук, та дві – у наукових періодичних виданнях інших держав.

Разом з тим робота викликає певні зауваження та побажання, що можуть бути підставою для дискусії під час захисту дисертації і враховані автором при подальшій роботі в обраному напрямку своїх досліджень.

1. Автором сформований достатньо об'ємний перелік тактичних операцій, спрямованих на вирішення завдань, які стоять перед слідчими, працівниками оперативних підрозділів та іншими взаємодіючими з ними особами у ході розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, і це є вагомим внеском в науку та практику розслідування злочинів даної категорії. Проте, розглядаючи тактичні операції, автор чомусь оминає увагою тактичні комбінації, хоча в криміналістичній літературі дотепер тривають дискусії щодо визначення та змістовної частини цих понять.

2. Автор, спираючись на положення загальної теорії криміналістики й узагальнення досвіду практичної діяльності, намагався розв'язати назрілі сучасні питання протидії та розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв. Вирішення поставлених завдань відбувалось шляхом порівняння поглядів вчених, аналізу чинного законодавства та дослідженням емпіричної бази. Дисертантом вивчено 47 кримінальних проваджень і архівних кримінальних справ за фактами умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, результатів анкетування 41 прокурора, 111 слідчих, 82 працівників оперативних підрозділів Національної поліції України з Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Харківської, Чернігівської областей. Між тим, як на наш погляд, для підтвердження достовірності та аргументації підходів до досліджуваної проблематики дисертанту необхідно було б проаналізувати більшу кількість таких матеріалів та охопити більш широку географію регіонів.

3. Ми вважаємо, що робота значно б виграла у плані практичної складової, якщо більш докладно було досліджено міжнародний досвід розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень.

Однак викладені зауваження мають дискусійний характер і стосуються окремих питань теми дисертаційного дослідження, з яких автор має право на власну точку зору і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації в цілому.

Повнота викладеного матеріалу і обґрунтованість висновків, зроблених дисертантом, дають підстави визнати, що дисертація В.І. Вороніна є самостійним, завершеним науковим твором монографічного характеру, а отримані ним результати в межах проведеного дослідження пропонують варіанти вирішення складного завдання з подальшого вдосконалення методики розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв.

Основні результати дисертаційного дослідження викладені в публікаціях автора. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Дисертація й автореферат відповідають вимогам до вказаного роду кваліфікаційних наукових робіт

Наведеним підтверджується, що дисертант Воронін Володимир Іванович зробив особистий внесок у подальшу розробку виокремлених ним наукових проблем, що мають теоретичну та практичну значущість і вирізняються науковою новизною.

Викладене дає підстави для висновку, що дисертація Вороніна Володимира Івановича «Розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв» у повній мірі відповідає вимогам п. п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

Суддя Солом'янського районного суду м. Києва
кандидат юридичних наук
О.В. Бурлака

«07» 03 2019 р.

